

ПОВЕДІНКОВИЙ АСПЕКТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

©2021 ПАНЕВНИК Т. М., БОЛГАРОВА Н. К.

УДК 330.821.366
JEL: B59; O40

Паневник Т. М., Болгарова Н. К. Поведінковий аспект економічного зростання

У статті розглянуто сутність і значення поведінкової економіки. Обґрунтовано необхідність урахування інструментарію поведінкової економіки в процесі вирішення соціально-економічних проблем. Проаналізовано макроекономічні показники розвитку економіки України. Розглянуто місце України у світовому рейтингу за рівнем ВВП на душу населення. Проведено інтегральну оцінку загальної економічної активності країни з використанням Індексу глобальної конкурентоспроможності (ІГК), Індексу людського розвитку (ІЛР), Індексу якості життя країн. Висвітлено міжнародне порівняння показників економічного зростання. Проаналізовано динаміку сукупних доходів, витрат, заощаджень населення та виявлено значний вплив поведінкових факторів на прийняття рішень у цій сфері, розкрито їх взаємозв'язок на мікро- та макрорівнях. Виявлено значний вплив поведінкових факторів на прийняття рішень щодо споживання, витрат і заощаджень. Підкреслено зростання їх значення в умовах кризових явищ. Доведено, що поведінковий аспект економічного зростання передбачає не просто включення у класичні аналітичні моделі психологічних чинників, а комбінацію мікроекономічних складових з макроекономічними. Обґрунтовано необхідність розширення аналізу економічного розвитку на основі врахування поведінкового аспекту як рушійної сили економічного розвитку. Зазначено, що інструменти поведінкової економіки доцільно використовувати в процесі розробки та проведення соціально-економічної політики. Визначено, що поведінкова економіка є одним із інструментів, який посилює можливості ефективного прийняття економічних рішень суб'єктами та їх вплив на соціально-економічні процеси.

Ключові слова: поведінкова економіка, економічне зростання, ВВП, сукупні доходи, витрати населення, заощадження, Індекс глобальної конкурентоспроможності, Індекс людського розвитку, Індекс якості життя країн.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-8-13-18>

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 13.

Паневник Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної економіки, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76019, Україна)

E-mail: panevik.tetiana@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0248-1608>

Болгарова Наталя Костянтинівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, Україна)

E-mail: bolgarovva@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4212-6061>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1935285/natalia-bolgarova/>

UDC 330.821.366
JEL: B59; O40

Panevnyk T. M., Bolgarova N. K. The Behavioral Aspect of Economic Growth

The article discusses the essence and significance of behavioral economics. The need to take into account the instrumentarium of behavioral economy in the process of solving socio-economic problems is substantiated. The macroeconomic indicators of development of Ukrainian economy are analyzed. Ukraine's place in the world ranking in terms of GDP per capita is considered. The integrated assessment of the overall economic activity of the country using the Global Competitiveness Index (IGC), the Human Development Index (HDI), and the index of Quality of Life Index by Country are carried out. International comparison of economic growth indicators is highlighted. The dynamics of total income, expenses, savings of the population are analyzed and the significant influence of behavioral factors on decision-making in this sphere is identified, their relationship at both micro and macro levels is disclosed. A significant influence of behavioral factors on decision-making on consumption, expenses and savings is identified, their importance in crisis situations is emphasized. It is proved that the behavioral aspect of economic growth involves not just the inclusion of psychological factors in the classical analytical models, but a combination of microeconomic components with macroeconomic ones. The need to expand the analysis of economic development based on taking into account the behavioral aspect as the driving force of economic development is substantiated. It is noted that the instruments of behavioral economics should be used in the process of developing and conducting socio-economic policy. It is defined that the behavioral economy is one of the instruments that strengthens the possibilities of effective decision-making by the actors together with their impact on socio-economic processes.

Keywords: behavioral economics, economic growth, GDP, total income, expenses of the population, savings, Global Competitiveness Index, Human Development Index, Quality of Life Index by Country.

Fig.: 1. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 13.

Panevnyk Tetiana M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Applied Economy, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine)

E-mail: panevik.tetiana@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0248-1608>

Bolgarova Natalia K. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03041, Ukraine)

E-mail: bolgarovva@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4212-6061>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1935285/natalia-bolgarova/>

Розвиток глобалізації та інтеграційних процесів у світовій економіці супроводжується наявністю значної відмінності в рівні розвитку та конкурентоспроможності національних економік різних країн. Ознакою економічного зростання, крім економічної складової, є соціальний розвиток і збільшення добробуту населення країни. Сучасні тенденції у світовій економіці свідчать про підвищення значущості соціально-психологічних чинників та їх суттєвий вплив на економічне зростання як на мікро-, так і на макрорівні, та значною мірою визначають напрям і характер економічного розвитку та ефективність функціонування економіки. Постулати класичної економічної теорії базуються на припущенні про раціональність людської поведінки, що дозволяло будувати стандартні прогнози моделі, які використовувались для будь-яких економічних систем.

Але у сфері будь-яких економічних відносин, в яких функціонує людина, більшість рішень приймається під впливом суспільних і культурних стереотипів, особливостей сприйняття, помилового та недостатнього аналізу інформації та невизначеності ринку, на яку впливають суб'єктивні психологічні фактори [1]. Таким чином, актуальність дослідження впливу поведінкової складової на економічний розвиток набуває особливого значення.

Питання суб'єктивності економічних рішень розглядалися ще в роботах А. Сміта, Д. Рікардо, Ф. Аїста, У. Джевонса, Л. Вальраса, К. Менгера, Дж. М. Кейнса. Важливий внесок у розвиток теорії поведінкової економіки здійснили Д. Акерлоф, Д. Канеман, А. Тверські, Р. Шиллер, Д. Аріелі, М. Алле, Г. Саймон, Р. Талер. Різні аспекти поведінкової економіки висвітлені у працях таких учених, як Т. Гайдай, Б. Данилишин, Г. Журавльова, Р. Капелюшников, О. Колядич, С. Солодунін та ін. Разом із тим, недостатньо розглянуто питання впливу поведінкових факторів на макроекономічні показники та економічне зростання.

Метою статті є дослідження поведінкового аспекту економічного зростання та необхідності врахування засад поведінкової економіки у процесі вирішення соціально-економічних проблем.

В умовах фінансово-економічних зрушень, технологічних змін, соціалізації та інформатизації відбувається поступова трансформація традиційних раціоналістичних економічних концепцій і посилення впливу поведінкового аспекту у процесі прийняття рішень на всіх рівнях економіки. Якщо поведінка економічних суб'єктів формує індивідуальні результати функціонування, то їх сукупність може вплинути на загальні показники економічного розвитку держави в цілому.

Домінуючим у світі показником економічного зростання, загальної економічної активності нації, успішності, індикатором економічного здоров'я нації та стандартів життя починаючи з першої половини ХХ ст. є валовий внутрішній продукт (ВВП, англ. *GDP* – *Gross Domestic Product*).

Враховуючи лише грошові операції, пов'язані з виробництвом і продажем товарів і послуг, ВВП базується на істотно неповній картині соціальної та природної систем, у рамках яких існують людина й економіка. Суттєво розширити картину світу через урахування різних аспектів функціонування економічної, соціальної, фінансової, інноваційної та інших сфер суспільного життя покликані індекси [2], зокрема: Індекс глобальної конкурентоспроможності (ІГК), Індекс людського розвитку (ІЛР), Індекс якості життя країн.

Нині Україна значиться у двох рейтингах глобальної конкурентоспроможності: за показником економічної конкурентоспроможності – в індексі глобальної конкурентоспроможності (ІГК), що розраховується за методикою Всесвітнього економічного форуму (*World Economic Forum*), і в рейтингу конкурентоспроможності країн світу (WCY) за версією Міжнародного інституту управлінняського розвитку в Швейцарії (*International Institute for Management Development – IMD*). Індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнім економічним форумом для України розраховується з 1996 р. і охоплює 141 країну світу. Його формують 114 змінних, об'єднаних у 12 контрольних показників, що визначають конкурентоспроможність країни:

- 1) *Institutions* (інституції);
- 2) *Infrastructure* (інфраструктура);
- 3) *ICT adoption* (адаптування інформаційно-комунікаційних технологій);
- 4) *Macroeconomic stability* (макроекономічна стабільність);
- 5) *Health* (здоров'я);
- 6) *Skills* (навички);
- 7) *Product market* (ринок товарів);
- 8) *Labour market* (ринок праці);
- 9) *Financial system* (фінансова система);
- 10) *Market size* (розмір ринку);
- 11) *Business dynamism* (бізнес-динаміка);
- 12) *Innovation capability* (здатність до інновацій).

У 2019 р. Україна посіла 85 місце в рейтингу серед 141 країни світу, що погіршило її позицію на два пункти, низившись до показника трирічної давнини (табл. 1).

За підсумками 2019 р. Глобальний рейтинг конкурентоспроможності очолив Сінгапур, на другому місці США, на третьому – Гонконг. Нідерланди та Швейцарія займають четверте та п'яте місця відповідно. До десятки також входять Японія (втратила першу позицію), Німеччина (втратила чотири позиції), Швеція (піднялася на одну позицію), Великобританія (втратила одну позицію) та Данія. Рейтинг конкурентоспроможності за останні п'ять років показує, що: за період 2015–2019 рр. склад країн-лідерів залишався фактично незмінним.

Таблиця 1

Країни-лідери за Глобальним індексом конкурентоспроможності ВЕФ у 2019 р.

Країна	Рейтинг	Бал
Сінгапур	1	84,8
США	2	83,7
Гонконг	3	83,1
Нідерланди	4	82,4
Швейцарія	5	82,3
Польща	37	68,89
Болгарія	49	64,9
Україна	85	56,99
Молдова	86	56,75

Джерело: складено за [3].

Питання оцінки якості життя населення впродовж тривалого часу привертають увагу провідних науковців світу, а результати їх наукового пошуку доводять, що вимірювання рівня розвитку суспільства виходить далеко за межі зіставлення суто економічних індикаторів. Як альтернативу показнику ВВП на душу населення, що використовується для порівняння результатів економічного розвитку різних країн, фахівцями Програми розвитку ООН (далі – ПРООН) на початку 1990-х років було запропоновано методика розрахунку індексу людського розвитку (ІЛР) як інструменту вимірювання досягнень у сфері розвитку.

Індекс людського розвитку (ІЛР) / *Human Development Index* (HDI) – це інтегральний показник, який щорічно розраховується експертами ПРООН.

Індекс людського розвитку є комплексним показником рівня життя людини в тій чи іншій країні. Він вимірює досягнення країни з точки зору стану здоров'я, отримання освіти та фактичного доходу її громадян за трьома основними напрямками, для яких оцінюються свої індекси:

- ✦ індекс очікуваної тривалості життя: здоров'я та довголіття, вимірювані показником середньої очікуваної тривалості життя при народженні;
- ✦ індекс освіти: доступ до освіти, вимірюваний середньою очікуваною тривалістю навчання дітей шкільного віку та середньою тривалістю навчання дорослого населення;
- ✦ індекс валового внутрішнього продукту: гідний рівень життя, вимірюваний величиною валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення в доларах США за паритетом купівельної спроможності (ПКС).

Усі держави ранжуються на основі ІЛР і класифікуються чотирма категоріями відповідно до прийнятої градації [4]:

- ✦ країни з дуже високим рівнем ІЛР (більш 0,9);
- ✦ країни з високим рівнем ІЛР (від 0,8 до 0,9);
- ✦ країни із середнім рівнем ІЛР (від 0,5 до 0,8);
- ✦ країни з низьким рівнем ІЛР (менше 0,5).

У період з 1990 по 2020 рр. значення ІЛР в Україні зросло з 0,725 до 0,779, збільшившись на 7,4% (рис. 1).

Аналіз показує, що в Україні спостерігається незначне зростання ІЛР за 2015–2020 рр., що зумовило підвищення її рейтингу в міжнародному порівнянні із 78 до 74 місця. Країна протягом усього аналізованого періоду входить до групи держав із середнім ІЛР.

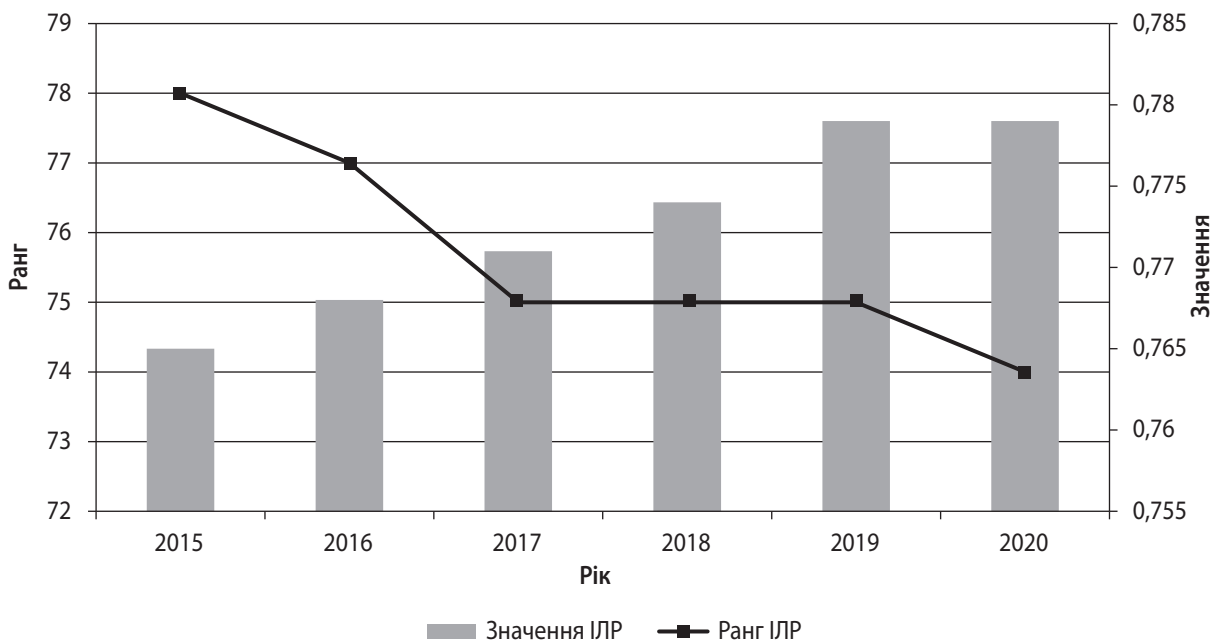

Рис. 1. Динаміка ІЛР України

Джерело: побудовано за [5; 6].

Прогрес людського розвитку, виміряний за ІЛР, корисний у порівнянні двох або більше країн (табл. 2).

Таблиця 2

Індекс людського розвитку в розрізі країн за 2020 р.

Країна	Значення ІЛР	Ранг ІЛР	ВВП на душу населення (дол. США)
Норвегія	0,957	1	61176
Ірландія	0,955	2	83850
Швейцарія	0,955	3	86849
Польща	0,880	35	15654
Болгарія	0,816	56	9919
Україна	0,779	74	3653
Молдова	0,750	90	4366

Джерело: складено за [5; 6].

У період 2015–2020 рр. рейтинг ІЛР очолювали Норвегія та Швейцарія з індексом 0,95–0,96, а також Ірландія, Ісландія, Китай, Німеччина з індексом 0,93–0,95.

Рейтинг ІЛР України зумовлений значним відставанням за значенням ВВП на душу населення від провідних країн світу, низьким рівнем життя, несприятливою демографічною ситуацією, поганим станом здоров'я населення, несприятливим соціально-психологічним кліматом. Така ситуація потребує поглибленого аналізу конкретних причин погіршення показників людського розвитку в Україні в цілому та в окремих регіонах зокрема.

Індекс якості життя (*The Quality of Life Index*) – оцінює загальну якість життя з використанням емпіричної формули, яка враховує: індекс купівельної спроможності, індекс забруднення, відношення ціни на житло до доходу, індекс прожиткового мінімуму, індекс безпеки, індекс медичного обслуговування, індекс часу руху на дорозі, кліматичний індекс.

У 2015 р. Україна була на 75 місці з 86 за цим показником. У 2016 р. наша країна за рівнем життя посіла 52 місце з 56, у 2017 р. – 59 місце з 67, у 2018 р. – 57 місце з 60, у 2019 р. – 62 місце із 71. У 2020 р. Україна займає 65 позицію з 80 країн.

Перше місце в рейтингу якості життя за 2020 р. посіла Данія. У першу п'ятірку також увійшли Швейцарія, Фінляндія, Австралія та Нідерланди. Аутсайдерами рейтингу є Кенія, Бангладеш і Нігерія [7; 8].

Отже, аналіз конкурентоспроможності й економічного розвитку істотно розширюється та поглиблюється за рахунок розгляду соціального та поведінкового аспектів і формуючих їх умов. Саме вони є важливими чинниками, що визначають поведінку та взаємовідносини економічних суб'єктів і, як наслідок, результати господарської діяльності.

До концепцій сучасної економічної теорії, що розглядають вплив соціально-психологічних чинників на економічний розвиток, можна віднести поведінкову економіку. Вона розширила рамки наукових досліджень, орієнтуючись не лише на прагматичні розрахунки, норми раціональної поведінки господарюючих суб'єктів, а й на психологічні, ментальні, групові характеристики прийняття економічних рішень, які можуть суттєво впливати на результати їх досягнення.

Поведінкова економіка – це один із напрямків розвитку сучасної економічної науки, один із інструментів для пояснення можливостей ефективного прийняття економічних рішень певних суб'єктів та впливу цих рішень на економічні процеси, які відбуваються в суспільстві. Поведінкові аспекти проникають у предмет дослідження складних економічних процесів і явищ, що вивчаються на мікро-, мезо-, макро- та мегарівнях і займають там чільне місце разом із іншими, нагромадженими за багато століть розвитком економічної думки, загальнонауковими та конкретно економічними методами дослідження [2].

На нашу думку, економічне зростання, що демонструється рівнем ВВП, має забезпечувати потреби населення та покращувати його добробут. Зростання заощаджень населення сприяє активізації споживчого попиту та покращенню інвестиційних процесів і активності економічних суб'єктів у всіх галузях національної економіки. Це зумовлює зростання обсягів національного виробництва та формує передумови для довгострокового економічного зростання (табл. 3).

Протягом 2015–2020 рр. ВВП України у фактичних цінах зріс на 11%. При цьому сукупні доходи домогосподарств за цей період збільшилися на 24,18%, а витрати населення – на 29,16%. Це призвело до зростання питомої ваги споживчих витрат у ВВП на 7,84 в. п. за цей період.

Перевищення темпів приросту споживання над приростом доходів населення при одночасному скороченні заощаджень зумовлено недостатніми темпами збільшення реальних доходів населення та зростанням витрат на житлово-комунальні послуги.

Заощадження населення відіграють важливе економічне та соціальне значення. Схильність до заощаджень, можливість їх реалізувати в сприятливих інституційних умовах задають довгострокові стратегії соціально-економічної поведінки, що пов'язано з інвестиціями в освіту, здоров'я, а в кінцевому підсумку – у розвиток людського потенціалу та стабілізує соціально-економічну ситуацію та позитивно впливає на перспективи економічного зростання [11].

Значний вплив на прийняття рішень щодо споживання, витрат і заощаджень мають поведінкові фактори, а саме: упередження, емоції, пересторога, які набувають визначального значення в умовах кри-

Динаміка сукупних доходів, витрат і заощаджень населення за 2015–2020 рр.

Показник	Рік					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ВВП, млрд грн (у фактичних цінах)	1979,458	2383,182	2982,920	3558,706	3974,564	4194,102
Кінцеві споживчі витрати домашніх господарств, млрд грн	1331,526	1569,702	1977,640	2438,778	2918,278	2918,278
Сукупні доходи населення, млрд грн	1772,0	2051,3	2652,1	2652,1	3699,3	3972,4
Витрати населення, млрд грн	1740,9	2038,7	2621,4	3202,8	3815,5	3989,4
Споживчі витрати, % у ВВП	86,7	84,7	85,6	89,8	92,5	93,5

Джерело: складено за [9; 10].

зових явищ, внаслідок військового конфлікту на сході країни та світової пандемії. Щорічні заощадження домогосподарств України у 2015–2018 рр. не перевищували 2% сукупного номінального доходу, а у 2019 та 2020 рр. вони зменшилися відповідно на 116,2 та 17,0 млрд грн.

Отже, важливими чинниками економічного зростання поряд з економічними факторами є суспільна психологія та поведінка, які зумовлюють трансформації економічних процесів.

Лауреат Нобелівської премії з економіки Джордж Акерлоф визначив шість питань, що є проблемними для неокласичної теорії, але можуть бути вирішені з використанням інструментів поведінкової економіки (табл. 4).

Таким чином, сучасні інструменти поведінкової економіки дозволяють вирішити такі важливі проблеми в економіці, як депресія економічної системи, безробіття, нестійкість цін на фінансових ринках, циклічність ринків нерухомості тощо [13].

Інструменти поведінкової економіки доцільно використовувати в процесі розробки та проведення соціально-економічної політики. Вони покликані стати катализатором економічного зростання, якого можна досягнути лише за умови готовності суспільства до якісних перетворень з урахуванням поведінкового аспекту на основі відповідних змін у поведінці, мисленні, світогляді та формах господарювання.

ВИСНОВКИ

Трансформація поведінки економічних суб'єктів у сучасних умовах господарювання, що виникає внаслідок впливу різноманітних чинників, визначає потребу в активізації розвитку теорії та практики поведінкової економіки. Поведінковий аспект економічного зростання передбачає не просто включення у класичні аналітичні моделі психологічних чинників, а комбінації мікроекономічних складових з макроекономічними. Сучасні суспільно-економічні виклики потребують аналізу та оцінки якісного економічного зростання та добробуту населення з урахуванням поведінкової складової економічної науки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Крикун В. А. Теорія поведінкової економіки в дослідженні українського банківського ринку за роки незалежності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2017. Вип. 24. Ч. 1. С. 18–22. URL: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-1-2017/6.pdf>
2. Роль економічної науки у суспільному розвитку: До 100-річчя НАН України : матеріали круглого столу / за ред. д-ра екон. наук В. В. Небрат. Київ, 2018. 106 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/scc/9.pdf>
3. Global competitiveness index. URL: <https://knoema.ru/atlas/ranks/Global-competitiveness-index>
4. Рейтинг стран мира по индексу человеческого развития. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/human-development-index>
5. Индекс развития человеческого потенциала. URL: <https://knoema.ru/atlas/ranks>
6. ВВП на душу населения. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/gdp-per-capita-ppp>
7. Індекс якості життя: як змінювалося місце України в рейтингу // Слово і діло. 10.07.2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/19/infografika/svit/index-yakosti-zhyttya-yak-zminyvalosya-misce-ukrayiny-rejtnhu>
8. Рейтинг стран Мира по уровню жизни 2020. URL: <https://immi-i.com/rejting-stran-mira-po-urovnyu-zhizni-2020/>
9. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Ставки, індекси, тарифи // Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/>
11. Власова І. В. Заощадження населення як інвестиційний ресурс економіки. *Економіка: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 4–7. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/29659/ec_v_3.pdf?sequence=2&isAllowed=y
12. Akerlof G. A. Behavioral Macroeconomics and Macroeconomic Behavior. *The American Economic Review*. 2002. Vol. 92. No. 3. P. 411–433. DOI: 10.1257/00028280260136192
13. Тельнов А. С., Решміділова С. Л. Розвиток поведінкової економіки у прийнятті економічних рішень. *Економічний вісник. Серія «Фінанси, облік, оподаткування»*. 2020. Вип. 5. С. 160–170. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5932.5.2020.160-170>

Проблеми, що може розв'язати поведінкова економіка

Проблема	Позиція поведінкової теорії
Існування вимушеного безробіття	Нерівновага на ринку праці: за схожу роботу можуть платити різну платню
Вплив монетарної політики на обсяг випуску та рівень зайнятості	Через «грошову ілюзію» обсяг випуску і рівень зайнятості можуть змінюватися, оскільки ні виробники, ні працівники не сприймають відразу невеликі зміни реальної ціни, більше звертають увагу на номінальну
Зв'язок інфляції та безробіття	Існують різні варіанти: в деяких випадках можливе зростання інфляції при зростанні безробіття
Співвідношення рівнів доходів і заощаджень	Багато факторів впливають на питання прийняття рішень про баланс витрат/заощаджень, далеко не всі з них раціональні. Часто людина віддає пріоритет задоволенню поточних потреб
Ціноутворення на ринку цінних паперів	Нераціональні очікування, асиметрична інформація та інші фактори можуть впливати на ціну, спотворюючи її
Рівень бідності серед окремих верств населення, національних меншин, його причини	Бідність може бути результатом психології ідентичності: слідування рольовій моделі поведінки, характерної для представників класу, з яким індивід себе отожднює

Джерело: складено за [12].

REFERENCES

Akerlof, G. A. "Behavioral Macroeconomics and Macroeconomic Behavior". *The American Economic Review*, vol. 92, no. 3 (2002): 411-433.

DOI: 10.1257/00028280260136192

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

"Global competitiveness index". <https://knoema.ru/atlas/ranks/Global-competitiveness-index>

"Indeks rozvitiya chelovecheskogo potentsiala" [Human Development Index]. <https://knoema.ru/atlas/ranks>

"Indeks yakosti zhyt'tia: yak zmyniuvalosia mistse Ukrainy v reitynhu" [Quality of Life Index: How Ukraine's Place in the Ranking has Changed]. *Slovo i dilo*. July 10, 2021. <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/19/infografika/svit/indeks-yakosti-zhyt'tya-yak-zmyniuvalosya-misce-ukrayiny-reitynhu>

Krykun, V. A. "Teoriia povedinkovoi ekonomiky v doslidzhenni ukrainskoho bankivskoho rynku za roky nezalezhnosti" [Theory of Behavioral Economics in the Study of the Ukrainian Banking Market During the Years of Independence]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya «Ekonomika i menedzhment»*, is. 24, part 1 (2017): 18-22. <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-1-2017/6.pdf>

"Reyting stran mira po indeksu chelovecheskogo rozvitiya" [Ranking of the Countries of the World According to the

Human Development Index]. <https://gtmarket.ru/ratings/human-development-index>

"Reyting stran mira po urovnyu zhizni 2020" [Ranking of the Countries of the World in Terms of Living Standards 2020]. <https://immi-i.com/rejting-stran-mira-po-urovnyu-zhizni-2020/>

"Rol ekonomichnoi nauky u suspilnomu rozvytku: Do 100-richchia NAN Ukrainy: materialy kruhloho stolu" [The Role of Economic Science in Social Development: To the 100th Anniversary of the NAS of Ukraine: Materials of the Round Table]. Kyiv, 2018. <http://ief.org.ua/docs/scc/9.pdf>

"Stavky, indeksy, taryfy" [Rates, Indices, Tariffs]. Minfin. <https://index.minfin.com.ua/ua/>

Telnov, A. S., and Reshmidilova, S. L. "Rozvytok povedinkovoi ekonomiky u pryiniatti ekonomichnykh rishen" [Development of Behavioral Economy is in Acceptance of Economic Decisions]. *Ekonomichniy visnyk. Seriya «Finansy, oblik, opodatkuвання»*, no. 5 (2020): 160-170.

DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5932.5.2020.160-170>

"VVP na dushu naseleniya" [GDP Per Capita]. <https://nonews.co/directory/lists/countries/gdp-per-capita-ppp>

Vlasova, I. V. "Zaoshchadzhennia naselennia yak investytsiinyi resurs ekonomiky" [Population Savings as an Investment Resource of the Economy]. *Ekonomika: teoriia ta praktyka*, no. 2 (2016): 4-7. https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/29659/ec_V_3.pdf?sequence=2&isAllowed=y